

وزارت تحصیلات عالی

پوهنتون تخار

معاونیت تحقیقات علمی

آمریت تحقیقات علمی

سمپوزیم ملی

مدیریت منابع طبیعی و نقش آن در توسعه پایدار افغانستان

«نتایج و پیشنهادات»

سال ۱۴۰۳.ه.ش مطابق ۱۴۴۶ ق.ه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فهرست عناوین مقالات

صفحه	عنوان
	نتایج و پیشنهادهای کنفرانس مدیریت منابع طبیعی و نقش آن در توسعه پایدار افغانستان
۴	مقدمه
۶	پیشنهادهای عمومی
۷	پیشنهادهای خصوصی
۷	الف) به وزارت محترم تحصیلات عالی
۷	ب) در قسمت معادن (به وزارت محترم معادن و پترولیم)
	ج) در قسمت محیط زیست، زراعت و مالداري (به وزارت محترم زراعت، مالداري و آبياري و اداره‌ی محترم محیط زیست)
۸	
۱۰	د) در بخش اقتصاد و تجارت (به وزارت محترم اقتصاد و تجارت)
۱۰	هـ) در حصه‌ی استفاده از منابع غیر آبی برای تولید برق (به وزارت محترم آب و برق)
	و) در حصه‌ی دعوت و به حفظ و نگهداری از منابع طبیعی از دید شریعت اسلامی (به وزارت محترم امر بالمعروف و نهی از منکر)
۱۱	

بسم الله الرحمن الرحيم

نتایج و پیشنهادهای کنفرانس مدیریت منابع طبیعی و نقش آن در توسعه پایدار افغانستان

مقدمه

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى أَشْرَفِ الْأَنْبِيَاءِ وَالْمُرْسَلِينَ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ

منابع طبیعی هر کشور به عنوان ثروت ملی آن کشور و از نعمت‌های بزرگ الله متعال است که به ملت‌ها بخشیده و باید آن را درست مدیریت و در جهت رشد و اعتلای حیات خویش از آن استفاده نمایند.

افغانستان کشوری است مملو از منابع سرشار طبیعی که مدیریت سالم و کارای این منابع نقش اساسی در توسعه پایدار، رشد زیربنایی و رفاه اقتصادی این کشور دارد، مشروط بر اینکه در مدیریت آب، استخراج معادن، جنگلات، فلات، استفاده از نور خورشیدی، مدیریت باد و حتی مدیریت نیروی انسانی و کلیه موجودات زنده را نیز شامل می‌شود، توجه لازم صورت گیرد.

کشور عزیز ما دارای منابع و قرارگاه هیدرودینامیک است و مواد معدنی مانند تیل، گاز، فلزات و سنگ‌های گران‌بها و نیمه گران‌بها عناصر غیر فلزی، مواد معدنی غیر فلزی، مواد ساختمانی، جنگلات مختلف مانند پسته، جلغوزه و غیره، زمین‌های وافر آبی و للمی مزروع و لامزروع است. اطلاعات زمین شناسی نشان می‌دهد که توسعه بیشتر این منابع از دیدگاه اقتصادی و فنی امکان پذیر است. توسعه این صنعت می‌تواند در رشد تولید ناخالص ملی کشور، اشتغال مستقیم و

غیرمستقیم و همچنین در تهیه سوخت و مواد اولیه برای صنایع، تولید انرژی و صنایع ساخت و ساز در بازارهای داخلی و خارجی نقش داشته باشد.

با توجه به این مسأله‌ی مهم، پوهنتون تخار یک گام مثمر و ارزنده‌ی تحقیقی در عرصه‌ی چگونگی مدیریت این منابع برداشت و کنفرانس علمی ملی را زیر عنوان مدیریت منابع طبیعی و نقش آن در توسعه‌ی پایدار افغانستان به اشتراک بیست پوهنتون و موسسه تحصیلات عالی امارتی دو موسسه تحصیلی خصوصی و دو نهاد دولتی از تاریخ ۱۴۰۳/۸/۸ - ۱۴۰۳/۸/۱۰ به همکاری مالی و مدیریت مدبرانه‌ی وزارت محترم تحصیلات عالی برگزار نمود.

در این کنفرانس به تعداد ۶۴ عنوان مقاله از پوهنتون‌ها و نهادهای مختلف کشور و ۴۱ عنوان مقاله از پوهنتون تخار طی هشت ماه کاری به زیور تحقیق آراسته و به دسترس معاونیت تحقیقات علمی قرار گرفت. این مقالات توسط کمیته‌ی موظف محترم علمی مورد داوری قرار گرفت که در نتیجه ۷۹ شماره از میان ۱۰۵ عنوان مقاله جهت چاپ و ارایه بعد از اصلاح و بازخوانی محققان محترم انتخاب و ۲۶ عنوان دیگر مسترد گردید.

نتایج تحقیقات این کنفرانس نشان می‌دهد که افغانستان در سطح بزرگترین ممالک دارای منابع بزرگ طبیعی قرار دارد و تا هنوز این منابع یا مستور و پوشیده باقی مانده و یا به شکل بی‌رویه و غیر فنی و یا هم به گونه‌ی قاچاق مورد استفاده قرار می‌گیرد و پول آن کارایی مثمر در رشد اقتصاد مملکت ندارد. فساد، نا براری‌های اجتماعی، وجود قوانین سختگیرانه و نبود پالیسی‌های کار آمد، عدم مدیریت درست منابع طبیعی، عدم اختصاص بودجه جهت انجام تحقیقات منظم علمی برای محققان کشور موانع بزرگ در مسیر رسیدن به اهداف توسعه‌ی پایدار و استخراج معادن تلقی شده و باعث عدم دستیابی به این اهداف در کشور می‌شود و از امارت اسلامی تقاضا شده است که به این مشکلات من حیث یک نظام اسلامی مقتدر توجه لازم و رسیدگی نماید؛ زیرا توسعه پایدار شامل اداره و بهره برداری درست و کارا از منابع طبیعی، مالی و نیروی انسانی می‌گردد که برای رسیدن به الگوی مصرف مطلوب همراه با بکارگیری امکانات فنی و ساختار تشکیلاتی مناسب برای رفع

نیاز نسل‌های امروز و آینده به طور مستمر باشد. توسعه پایدار در برگیرنده به کارگیری تولیدات طبیعی و انرژی است، به گونه‌ای که محیط زیست را آسیب نزند. و برای تحقق واقعی توسعه پایدار به مسأله‌ی افزایش جمعیت و امرار معاش فقیران اولویت داده شود؛ زیرا ارتباط تنگاتنگ جمعیت، محیط زیست و توسعه، نه تنها در نسل‌های کنونی بلکه در نسل‌های آینده نیز صادق است. استراتژی حفاظت محیط زیست جهانی همچنین بر سه هدف زیر تأکید کرده است:

۱. استفاده زمین‌های زراعتی برای کشت محصولات به جای دامداری؛

۲. مدیریت کارای بوم شناختی بر محصولات؛

۳. حفاظت جنگل‌ها و پوشش گیاهی هر حوضه آبریز.

پیشنهادهای عمومی

استادان و محققان کشور به صورت کل پیشنهادهای اساسی را در جهت مدیریت سالم، رفع چالش‌ها و استفاده بهینه از منابع خدادادی کشور به امارت اسلامی به شرح زیر نموده اند:

۱. منابع طبیعی ثروت ملی دانسته شده و استفاده بهینه و مدیریت موثر آن از وظایف امارت

اسلامی می‌باشد؛

۲. طرح و تدوین پالیسی‌ها و اسناد تقنینی استفاده‌ی موثر از منابع طبیعی؛

۳. جلوگیری از استخراج بی‌رویه و قاچاق منابع طبیعی و معدنی کشور؛

۴. فنی‌سازی و استخدام کادرهای مسلکی در بخش‌های مختلف مدیریت، استخراج و بهره

برداری این منابع؛

۵. ترتیب استراتژیک پلان دراز مدت و کوتاه مدت جهت دستیابی درست به این منابع؛

۶. تخصیص بودجه‌ی مشخص در بودجه‌ی ملی سالانه جهت انجام تحقیقات ساحوی و

عملی برای محققان کشور، به ویژه در سطح پوهنتون‌ها؛

۷. ایجاد هماهنگی بین‌المللی میان مراکز تحقیقاتی و پوهنتون‌های کشورهای که در این راستا تجربه‌ی بیشتر دارند؛

۸. افغانستان کشوری‌ست که در طول تاریخ تجارت جهانی شرق و غرب چهارراه تمدن‌ها بوده و امارت اسلامی افغانستان، متولیان امور مملکت و صدر نشینان عرصه قدرت و اریکه سیاست می‌توانند از این موقعیت مهم جغرافیایی به حیث یک وسیله بارز در شگوفایی اقتصادی کشور استفاده نمایند .

پیشنهادهای خصوصی

نتایج تحقیقات در این کنفرانس نشان داده است که پیشنهادها به طور تخصصی و مسلکی به ارگان‌ها و وزارتخانه‌های ذیربط به شرح زیر صورت گیرد:

(الف) به وزارت محترم تحصیلات عالی

۱. پوهنتون تخار نخستین بار کنفرانس مدیریت منابع طبیعی را در سطح پوهنتون‌های کشور دایر نمود؛ بنأ این پوهنتون پیشنهاد می‌نماید که جوانب و ابعاد مختلف این کنفرانس را به طور انحصاری در هر سال یکبار برگزار نماید؛

۲. طوری که معلوم شد بسیاری از بخش‌های منابع طبیعی نیاز به تحقیقات عملی و ساحوی دارد؛ بنا بر این برای انجام تحقیقات بودجه‌ی کافی در نظر گرفته شود؛

۳. استخراج و بهره‌برداری معادن و منابع طبیعی نیاز به تربیت متخصصین مجرب و کادر فنی و مسلکی دارد؛ به این اساس پیشنهاد می‌شود که وزارت محترم تحصیلات عالی زمینه‌ی تربیه‌ی کادر متخصص با هماهنگی وزارت محترم خارجه با کشورهای ذی‌علاقه و استفاده از امکانات داخلی با همکاری مقامات امارت اسلامی افغانستان اقدام عملی نماید؛

(ب) در قسمت معادن (به وزارت محترم معادن و پترولیم)

۱. با توجه به هدایات شریعت اسلامی، ناهنجاری‌های استخراج معادن مدیریت شود؛

۲. جلو حیف و میل معادن گرفته شود؛

۳. استخراج معادن به صورت معیاری و تخصصی صورت گیرد؛

۴. کادر فنی و اشخاص مسلکی در استخراج معادن استخدام شده و از به کارگیری اطفال و افراد غیر مسلکی جلوگیری شود؛

۵. لیتیوم کشور به شکل درست به بهره‌برداری سپرده شده در ساخت بطری‌های لیتیومی و سایر موارد کاربرد مهم این عنصر استفاده صورت گیرد؛

۶. زرشویی در کنار دریاها و رودخانه‌ها در رشد اقتصادی محلی نقش بارز دارد، این موضوع به گونه جدی مدیریت شده و از دستبرد افراد و باندهای قاچاق حفاظت گردد؛

۷. یکی از منابع پردرآمد در عرصه تمدن بشری ذغال سنگ بوده و خوش‌بختانه افغانستان از جمله ممالک غنی در این راستا می‌باشد که بهره‌گیری منظم از این منبع بزرگ طبیعی می‌تواند در شگوفایی اقتصادی کشور نقش بارز داشته باشد؛ بنابراین جلو استخراج، صادرات و فروش بی‌رویه و غیر فنی ذغال سنگ در کشور گرفته شود؛

ج) در قسمت محیط زیست، زراعت و مالداری (به وزارت محترم زراعت، مالداري و آبیاری و اداره‌ی محترم محیط زیست)

۱. اداره‌ی محیط زیست امارت اسلامی در حفاظت جنگلات و محیط سبز توجه جدی نمایند؛

۲. از قطع جنگلات و شکن علفچرها که باعث تخریب زمین‌های زراعتی، تخریب آبریزه‌ها، خشک‌سالی و بروز گرمای شدید، فرسایش خاک‌های مزروعی، گرسنگی مویشی، کمبود آب‌های روزمینی و زیرزمینی و... می‌شود جلوگیری شده و اقدامات لازم برای احیای جنگلات قطعه شده و علفچرهای غصب شده برداشته شود؛

۳. جنگلات موجود پسته که در حال حاضر در معرض قطع و از بین رفتن قرار دارند حفاظت شده و برای مطالعات و تحقیقات علمی و عملی و تشخیص روش‌های مثمر بهبود، انکشاف و رشد این بخش مهم درآمدی کشور گام‌های جدی و عملی برداشته شود؛

۴. جنگلات جلغوزه که بخش مهم صادرات و درآمد اقتصادی کشور را شکل می‌دهد مدیریت شده و در توسعه‌ی این جنگلات در مناطق مساعد کشور توجه جدی صورت گیرد؛
۵. زمین‌های بایر و موات که بخش بزرگ مساحت کشور را شکل داده و دشت‌های فراخ لامزروع و افتاده از نظرها و یا هم در معرض دید غاصبان و چپاولگران زمین قرار داشته را با احداث بندهای آبگردان و ذخیره سازی آبهای جاری و یا حفر چاه‌ها احیا نموده و مکلفیت شرعی و دین ملی خویش را ادا و در رشد اقتصاد مملکت سهیم شوند؛
۶. مسلکی سازی دهقانان، احداث سردخانه‌ها جهت حفاظت فراورده‌های زراعتی، ترویج روش‌های علمی با استانداردهای علمی جهانی و ماشینیزه سازی زراعت از پیشنهادهای مهم دیگر اند که توجه به آنها زمینه‌ساز معیشت بهتر در زندگی ساکنان روستایی و شهری کشور بوده و سبب جلوگیری از کشت مواد مخدر و غیر مشروع در کشور می‌شود؛
۷. بخش مهم اقتصاد مملکت را مالرداری و تربیه‌ی مواشی شکل می‌دهد، محققان در این کنفرانس وزارت محترم زراعت و مالرداری را مکلف دانسته اند تا در امر بهبود دامداری، مسلکی سازی دامداران، تداوی امراض مختلف حیوانی، ایجاد سیستم‌های ایمنی، بهداشتی و وقایوی حیوانی، احداث سردخانه‌ها، جمع‌آوری محصولات و مدیریت بازار و تجارت فراورده‌های حیوانی حتی‌الوسع کوشش نموده و معضلات موجود را مرفوع سازند؛
۸. حمایت از تحقیقات در زمینه‌های مختلف مالرداری مانند جنتیک، تغذیه، بهداشت و مدیریت گله می‌تواند زمینه‌ی افزایش بهره‌وری را مساعد و به کاهش هزینه‌های تولید کمک کند.
۹. برگزاری دوره‌های آموزشی و ترویجی برای مالداران در زمینه‌های مختلف مدیریت مالرداری از موارد مهمی است که سکتور مالرداری کشور را رشد داده و از تلفات ناشی از حوادث مختلف جلوگیری می‌نماید، زمینه‌سازی چنین موارد مهم از صلاحیت‌ها و مسؤولیت‌های حکومت دانسته شده است؛

۱۰. همچنان در این کنفرانس به مدیریت منابع آبی به ویژه آبهای جاری حاصله از برف و باران تحقیق صورت گرفت و راههای ذخیره سازی آن و چگونگی استفاده از این آبها در کشت زمین های للمی و آب آشامیدنی حیوانات پیشنهاد شده است.

(د) در بخش اقتصاد و تجارت (به وزارت محترم اقتصاد و تجارت)

۱. منابع طبیعی و معدنی کشور بنگاه بالقوهی اقتصادی مملکت شمرده می شود، بخش مهم به فعلیت رسانیدن این امکانات خداداد مربوط کارشناسان و متخصصان بخش اقتصادی می شود که وزارت محترم اقتصاد می تواند با اداره های سکتوری زمینه ی چنین کاری را مساعد نموده و آن را مدیریت و کنترل نماید؛

۲. ترویج نقش مواد معدنی در رشد اقتصادی نیاز به انجام تحقیقات عملی و گسترده دارد، وزارت محترم اقتصاد در هماهنگی و توأمیت با وزارت محترم تحصیلات عالی و موسسات تحقیقاتی کشور اقدام عملی در این راستا نماید؛

۳. قاچاق مواد معدنی و احجار کریمه در کشور سرسام آور است که سالانه ملیارها دالر به جیب مافیای قاچاق داخلی و خارجی از سرمایه ی ملی کشور انداخته می شود، وزارت محترم تجارت در توأمیت با ادارات ذیربط می تواند با طرح و تدوین برنامه های منظم تجارتي و طرح های پیشنهادی جلوگیری از روند نامشروع قاچاق به مقامات محترم امارت اسلامی راه این مسیر نادرست را بگیرد.

(ه) در حصه ی استفاده از منابع غیر آبی برای تولید برق (به وزارت محترم آب و برق)

افغانستان نظر به موقعیت جغرافیای مساعدی که دارد می تواند بر علاوه ی منابع آبی از منابع دیگر مانند نور خورشید، باد و ساخت بطری ها از عناصر طبیعی مانند لیتیوم در تولید برق استفاده اعظمی نماید؛ بنا براین در این کنفرانس به موارد زیر با استفاده از نور آفتاب را به گونه زیر پیشنهاد می نماید:

۱. ایجاد سیستم سولر پنل در مناطقی که برای اساس گزاری این روش مساعد است؛

۲. استفاده از جلبک‌ها در تولید برق خورشیدی؛

۳. ساخت بطری‌های لیتیومی در تولید برق (در هماهنگی با وزارت معادن).

و) در حصه‌ی دعوت و به حفظ و نگهداری از منابع طبیعی از دید شریعت اسلامی (به وزارت محترم امر بالمعروف و نهی از منکر)

۱. برنامه ریزی منظم برای بیان نقش و جایگاه منابع طبیعی از دیدگاه شریعت اسلامی؛

۲. شرح چگونگی استفاده از این منابع طبیعی، از دیدگاه قرآن، سنت و فقه اسلامی؛

۳. بیان مکلفیت‌ها و مسئولیت‌های دولت و مردم در قبال حفظ جنگلات، معادن، محیط زیست و سایر مسایل مربوط به این کنفرانس از منظر شریعت اسلام.

Takhar University
National Conference of Natural
sources Management
(Sagestions and Reports)
Autemmn ۲۰۲۴